

מפיתה שנים או שלשה ימים קורא אותה התורה דנה
הדא הוא דכתיב (ויקרא טו. לג) 'והיה בנפשתה' אנו
שפרשנו מבית חיינו ומבית מקדשנו כמה ימים וכמה
שנים על אחת כמה וכמה שנקרא דוין לקד נאמר על זה
היה דנה לבנו' למה על אלה חשכו עינינו'.

יח. על הר ציון ששמים וכבר היה רבן גמליאל ורפי
אלעזר בן עזריה ורפי יהושע ורפי עקיבא נכנסין לרומי
ושמעו קול המונה של רומי מפותלילוס עד מאה
ועשרים מיל התחילו הם בוכים ורפי עקיבא משחק אמרו
עקיבא אנו בוכים ואתה משחק אמר להם ואתם למה
בכיתם אמרו לו לא נבכה שהגוים עובדים עבודת פוככים
להון משפתחים לעצביהון ויושבין בשח ושאגן ושלחה
ובית הדום רגלי אלהינו היה לשרפת אש ומדור לחית
השדה ולא נבכה אמר להם לקד אני משחק אם בן
למכעיסיו קל וחמר לעושי רצונו פעם אחת היו עולין
לירושלים הגיעו לצופים וקראו בגדיהם הגיעו להר הבית
וראו שועל אחד יוצא מבית קדשי הקדשים התחילו הם
בוכים ורפי עקיבא משחק אמרו לו עקיבא לעולם אתה
מתמה עלינו אנו בוכים ואתה משחק אמר להם אתם
למה אתם בוכים אמרו לו ולא נבכה מקום שפתוב בו
(כמדבר א. נא) 'והיה הקרב יומת' והרי שועל יוצא מתוכו
ועליו נתקנם הפסוק 'על הר ציון ששמים שועלים הלכו
בו' אמר להם אף אני לקד אני משחק הרי הוא אומר
(ישעיה ח. ב) 'ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הפהן
ואת זכריהו בן זכריהו' וכי מה ענין אוריה אצל זכריה
אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני אלא מה אמר

אוריה (ירמיה כו. יח) 'כה אמר ה' צבאות ציון שדה תחרש
וירושלים עינים תהיה' ומה אמר זכריה (זכריה ה. ד) 'עד
לשבו זקנים וזקנות ברחבות ירושלים ואיש משענתו בידו
מרב ימים' וכתיב בתריה (שם. ה) 'ורחבות העיר מלאו
ילדים וילדות משחקים ברחבתיה' אמר הקדוש ברוך הוא
הרי לי שני עדים אלו ואם קנימים דברי אוריה יהיו קנימין
דברי זכריה ואם יבטלו דברי אוריה יבטלו דברי זכריה
ושמתתי שנתקנימו דברי אוריה ולכסוף דברי זכריה
עתידין להתקנם ובלשון הזה אמרו לו עקיבא נחמתנו
תתנחם ברגלי מבשור.

מדרש איכה פר' א סי' נא רבה

רבי איבו אמר מנחם שמו שנאמר 'כי רחק ממני מנחם'
אמר רבי חנינא ולא פליגי חושבנא דדין כחושבנא דדין
הוא מנחם הוא צמח.

והדא מסייע להדא דרבי יודן בשם רבי איבו עובדא
הנה בחד בר נש דהיה קא רדי געת הדא תורתיה עבר
עלוי חד ערבי אמר ליה מה את אמר ליה יהודאי אנא
אמר ליה שרי תורף ושרי פדנף אמר ליה למה אמר ליה
דבית מקדשון דיהודאי חרב אמר ליה מנא ידעת אמר
ליה ידעית מן געייטא דתורף עד דהיה עסיק עמיה געת
זימנא אחריתי אמר לו אסר תורף אסר פדנף דאתחילידי
פריקהון דיהודאי אמר ליה ומה שמיה אמר לו מנחם
שמיה ואבוי מה שמיה אמר ליה חזקה אמר ליה והיכן
שריין אמר ליה בכירת ערבא בדבית לחם יהודה זבין
ההוא גברא תורוי זבין פדנייה ונהו מזבין לכידין דינוקין
עלל לקרתא ונפק לקרתא עלל למדינה ונפק למדינה עד

ספורה הש"ס

הוציאו לו פרק חמישי יומא

גד: רבינו הנגאל

א (תוס' פ"ג, ט) ב (ש"ס
ד) ג (פ"ג, ט) ד (ש"ס
ה) ו (תלמוד אבן
זמן מתקרב ליה' י'
יחידה אומר בציון
י"א) ז (לעיל טו.) ח (לפני
ט) ט (ש"ס ז) י (ש"ס
ז) י"א (ש"ס ז) י"ב (ש"ס
ז) י"ג (ש"ס ז).

גליין הש"ס

ה"ס ד"ה ברוכים בו
וגרתי יי דאשיו
ישראל מותר. ק"ל
ז"ס זכרי מלח
ללשאל אומר ללחן ק"ס
ע"י פ"ס (ש"ס)
תלמוד (לכ"י שנת פ'
תור ל"ה כ"י פ"ב ד"ה
ש"ס ל"ה וזכרי פ"ו ו'
ד"ס"ל נחום מ"ה

כאיש המעורה בלוייה שלו. הגדנך ומנוק בשלשו בין ורועותיו:
הוציאוהו לשוק. קיפלוס מן הסוס: בציון נברא. מין נברלח
מחלה וקניניה נדקו רגזים עד סוף העולם מכל זד: בבקת עמר
צמוצ. מנא אתה היה לו ומשם נדקו רגזים קניניו: מן הצדדין
נברא. ארבע מולכות היו לו ונחמם
והלך מכל זד עד שדכך נחמלעיתו:
בי ישיג יאמר הוא ארץ. תפעה
ארץ ומיהין גשם מער וגשם מערות
מארבע נדדין הורידו והגשימו להעשות
ארץ: מציון שבע יופי. נמרה מתי:
תולדות השמים. מאלות וכוכבים:
היו מולדות השמים משמים נבראו
ומולדות הארץ מן הארץ נבראו:
כמנבדלח

כאיש המעורה בלוייה שלו אמר ריש
לקיש בשעה שנבנסו נכרים להיכל ראו
כרובים המעורין זה בזה הוציאו לשוק
ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן
קללה יעסקו בדברים הללו מיד היולום
שנאמר * כל מבכריה היולוח כי ראו ערותה:
ושתיה היתה נקראת: תנא * שבמנה
הושתת העולם תנן כמאן דאמר מציון נברא
עפר למוצק ורגבים ידובקו רבי יהושע אומר
עולם עולם מאמצעיתו נברא שנאמר * בצקת
עפר למוצק ורגבים ידובקו רבי יהושע אומר
עולם מן הצדדין נברא

נעזרים שהם מני צבעים בעלמא ואין בהם ממשות כלל דלא משיעין
למשל אלא צמותם בולגו ולא צמותם שוקע וכל שכן נכרז זה
שליע לא שוקע ולא בולט אלא מין כנע בעלמא * ונראה לי דלפילו
ישראל מוסר לצור זרות בנימי צבעים ואין בהם ממשות לא מעשה
לך פסל דלא אסר אלא פלזוף גמור
הקוק בשאר אכל בנימי צבעים מותר
כדלמך צמותם הבחיס (כ"ד דף ג.)
הר זורה נכספי הגר קנה דרב לא
קנה לגינתא דבי רב אלא נזורתא
והקשה סם רבינו שמואל והאמרת
* דסור לא קנה אלא בחמה כנגד
הפמח ומיכן דהתם לאו היינו זורת
בניה אלא צורין בעלמא מעשה
נעלושים ופרחים אכל זורת היה או
עוף משנינא ולא צענין אמה כנגד
הפמח אלא דרב זייז זורת היה

ולפיכך כאשר געת פעם ראשונה אמר שהדב
 ובפעם שניה אמר שנולד המשיח. כי
כבר אמרנו למעלה כי חורבן הבית הוא סבה
להיותו, מפני שהדבר השלם לא יתהוה, וכאשר
חרב הבית אז ראוי שיבא המשיח. ומפני זה אמר
דעל רגליה מתבני, פי' כי נולד המשיח והלידה
זאת אינה ממש גשמית כמו שהיה ענין כל לידה,
כי אין החכמים מדברים מענין הגשמי כלל רק
מופשט מן הגשמי, ור"ל שנולד המשיח והיינו
מצד עצם כח המשיח שהוא נמצא בעולם. וזה כי
קודם שחרב הבית לא שייך משיח בעולם כלל כי
השלם לא יתהוה כמו שאמרנו, וכאשר חרב הבית
או יש בעולם כח מה שלא היה קודם ויש כאן
ההעדר שהוא סבה אל ההיות, ובודאי יש מונע
ומעכב מצד אחר כי עדיין כחות הטומאה גוברים
בעולם, עד שראויים שיעברם השי' מן העולם
סוף סוף נולד שם משיח שלא היה דבר זה קודם
כי קודם אין ראוי שיהיה המשיח כלל בעולם.

לפעל ג"כ. כי אלו שני עדים דהיינו החורבן וגם
 שישבו זקנים וזקינות בירושלים, האחד מעיד על
 השני, כי ההעדר היא סבת ההויה ואם אין כאן
 העדר או לא תחול שום הויה שלא יתהוה דבר
 רק כאשר קדם לו העדר צורה לגמרי. ולפיכך
 אמר הכתוב ואעידה עלי עדים נאמנים אוריה
 תבן וזכריה בן יברכיהו, כי עדותם עדות אחת
 לגמרי, כי האחד הוא ההעדר והשני הוא ההויה,
 וההעדר הוא סבה להויה, וכאשר מקוים הגזירה
 האחת שהוא החורבן אין ספק שיהיה ג"כ מקוים
 הגזירה השנית היא ההויה שהיא לבי' אבל אם
 לא היה מקוים הגזירה שהוא החורבן היו מסופק
 בנבואת זכריה, אע"ג שאין לספק בנבואת הנביא
 מ"מ יש להשוב כי בודאי יהיו יושבים זקנים
 וזקינות בירושלים אבל לא הרבה רק איות יחידים
 ולא תהיה מיושב לגמרי, אבל כאשר ראו החורבן
 והשטמון הגדול שיצא שועל מבית קדשי קדשים
 וזה בודאי חורבן גדול, או ידעו כי כמו ההעדר
 שהוא קודם ההויה כך יהיה ההויה שיהיה ירושלים
 מיושב לגמרי בישוב הגמור.

סימן ח

מנחם העולם לומר פסוקי נחמה כערכ. וזהו שירי
 כ"ס אסתר כ"ו לדרך פירוש על המנחם דהא
 כל היום אקור בתולס וכתב רכיון רלא נזכר זס נסוד
 וכל נהג סלא לאומרס ולא למחות כמנהג. נסר יר אהרן
 מנח סמך למנחם תרברי הנמיו שהכיוא מרן ככל דים סי' זס
 פ"ס ואני מוסיף רכיון רכיוני מרן ככר היו הסדורי והמחזורי
 ברפוס אי לא הוה סכר דסרי סו"ל לערער ולכטל המנחם

ת"ת
 כ"ו כ"ו
 ז' ו' ר' ח' י'
 ס' ט' י"ו

וחדשתיק ט"ו דהמנחם טוב
שוב ראיתי כס' פכונות לסארז' ז"ל שהכיוא המנחם
 ונתן טעם למנהג כחאל רכשישראל. ראו דכס"ב
 בערב סציתו אס כהיכל אחרז מומיד טסמך חתתו
 על ענים ואכנים זמחיה סמחס גדולה דאו לא"ס לא הוה ח"ו
 תקומס וואו קכלו נסמס והמנהג הוה טוב ונכוון והארין עור
 וכתב מהר"ו סס דבראס לו טסמע טעס אחר מהרכ ז"ל כי
בתנחת ט"כ נולד המשיח הנקרא מגיס כמש"ל עט"כ
והנבואתו כתוב דמוה סטעס לא תיחו חכמים על רבות כמות
דאחר חנות מתעסקות, ככל כחן לכבר הכית ולתקן החטות
ונבוא מתקוכי סכית וזה מנהג קדום כברי איטאיו לנשים
ויפן שרעתן קברה וחלנשי אמונס אררכא חיוקו ודיסס
לקבוע אמנות הנאולה ולא יתיאסו ח"ו.

ומה שהסמיך הכתוב יחד "צדקתך כהררי אל - משפטיך תהום רבה", ללמדנו בא, כי באותו דין ומשפט עצמו - מתקלימים שניהם כאחת, ובמקום שיידונו משפטי ה' - תהום רבה, שם ממש תתנשא צדקת ה' - כהררי א-ל". וכך היה במעשה מרים שנענשה מרים בעונש כה מר שלקתה בצרעת לעיני כל ישראל, ומצורע חשוב כמת, והעיד בה הכתוב "ואביה ירוק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים". ובאותה שעה עצמה שנענשה בעונש כה מר, נאמר, "ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נטע עד האסף מרים", כי באותו עונש גופו, שנתקיים בה מידת "משפטיך תהום רבה", נתקיימה מידת "צדקתך כהררי א-ל", שכלל ישראל משה ואהרן וארון ברית ה' המתינו שבעת ימים למרים עד שתרא מצרעתה, וזאת כשכר על שהמתינה למשה כשהי' בתיבה רבע שעה, (עי' סוטה ט ב.) וכרוכים היו יחדיו במעשה מרים, "צדקתך כהררי א-ל ומשפטיך תהום רבה", וזאת על דרך משי"א כי בעת המשפט מידה היא מלפניו להזכיר את צדקות האדם, והוא כי במקום שם נמצאת מדת המשפט, שם תהא גם מידת "צדקתך כהררי א-ל".

ולא זו בלבד, כי במקום המשפט מוזכרים מעשי אדם וזכויותיו, ובאים בדין יחדיו המשפט והצדקה, כי אם משפטי ה' עצמן הנון סבה גדולה לעליית הבאים בדין ולהיותם קרובים לה', כי בשעה שהקב"ה בא בדין עם בריותיו, ומשליט את מידת הדין בעולמו, באותה שעה יש לפניו אהבה גדולה וחיבה יתירה לבאים במשפט, ונראין הדברים ממה שאמרו חז"ל (יומא נ"ד ב.), בשעה שנכנסו גוים להיכל ראו כרובים מעורים זה בזה, והקשה במהרש"א שם, ממש"א חז"ל שבשעה שלא עשו ישראל רצונו של מקום היו פניהם של כרובים לבית, והא בשעת החורבן לא עשו רצונו של מקום, וכיצד היו מעורין זה בזה?

והביאור בזה, כי הגם שבשעת החורבן לא היו ישראל עושי רצונו של מקום, אך ענין "עושי רצונו של מקום" הוא, כי אז היו קרובים לה', ואז הכרובים מעורין זה בזה ומראים על מידת הקירבה של הקב"ה כביכול לישראל. ובעת החורבן, הגם שמצד מעשיהם לא היה להכרובים להיות מעורין זה בזה, אך ע"י העונש עצמו נתקרבו ישראל אל הקב"ה בקירוב גדול ביותר, ולכן דווקא בשעת החורבן היו מעורין זה בזה, וכן נתבאר במק"א, כמה שמצינו בפרקי דרבי אליעזר (הובא ברמב"ן בראשית י"ט, כ"ג), שטעם האיסור שנאסרה אשת לוט להביט לאחריה בעת הפיכת סדום ועמורה, הוא לפי שירדה שכינתו של הקב"ה וכו', ואשת לוט בהביטה לאחריה ראתה שכינה, יעו"ש. הרי שבשעה שהעניש הקב"ה את סדום היתה התגלות שכינה, וירידת הקב"ה לסדום היתה כירידתו על הר סיני, כי כן הוא הנהגתו יתברך בשעה שעושה דין בברואיו. (עמש"נ במאמר ליום הזכרון של מרן ראש הישיבה זצ"ל תשל"א, אותב את הבריות ומקרבן לתורה). נתבאר לנו בזאת, כי הנהגת ה' היא להזכיר בעת בואו במשפט על דרכי איש הרעים, את גודל פעליו הטובים, וכי בעת המשפט באים בדין, "צדקתך כהררי א-ל" בצד "משפטיך תהום רבה", ובשניהם נדון האדם.

ונראה להוסיף, כי הדקדוק שבמשפטי ה' אינו אך בזאת שהנם מדויקים ממש וניתנים ממש כפי גודל החטא, כדברי הגר"י בלזר זצ"ל, אלא דקדוק נוסף יש בהם, כי במשפט מלכותא דרקייעא: משפטי ה' אמת צדקו יחדיו (תהלים י"ט), וכבר ביארו הכוונה בזה, כי במשפט מלכותא דארעא אינם מתחשבים אלא בחוטא עצמו, והגם שכתוצאה מעונש זה סובלים בעקיפין גם אחרים, כגון משפחתו וכדומה, ונמצא כי העונש בא אליהם בנקיון-כפיים ובטוהר לבב ללא עוול, אולם אין השופט בו"ד שם לבו כי אם לחוטא שיקבל העונש המגיע לו לפי חטאו. אולם משפטי ה' אינו כן, כי "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו", כי הכל נכלל בחשבון, וגם התוצאות הנגרמות עקב המשפט - סיבה להם, והנושא בצער בעטיו של המשפט חליב לשאת בצער זה.